

Abans de la història, el lloc

Vigo és una ciutat amb artèries, pulmons i tota una estructura òssia que la sosté. El seu cor és blau i els avantpassats li van donar el nom d'Atlàntic. Ell expandeix l'aroma salada per tota la costa, com si albergués a l'interior de les seves aigües un artefacte manipulat per misteriosos i incansables animals marins que mai no deixen de bombar amb les potetes, mentre exhalen bombolles d'aire. A la zona del Berbés la pudor és tan densa, que si tanques els ulls i et deixes portar per un instant gairebé aconsegueixes traslladar-te a les *bateas* que vesteixen els voltants del pont de Rande, amb les seves extremitats penjades cap al fons com uns tentacles invisibles, completament infestades de musclos. Però de sobte tornes a obrir els ulls i allà continua el Berbés, una de les cares més tristes de la ciutat. De dia és llotja i pesca d'alçada, vaixells de noms bonics com *Santa Mafalda*, *Capricornius* o *Destiner*, que desafien l'horitzó amb les proes punxegudes. Les empreses de congelats de la

zona retolen els seus edificis amb cartells de lletres grosses i frases precioses que em despisten cada cop que condueixo per aquella zona i em fan somiar històries que no existeixen: «Tant se val el fred; mai no se'ns gelarà el cor» o «Aquest mar ens ha portat al món». Però quan arriba la nit, aquest lloc es vesteix de suburbi. Molts conductors circulen per la zona buscant dones que es prostitueixen. A la nit, el Berbés és una trampa.

Vigo és indústria, grues, vaixells, peix, edificis antics de pedra, cavalls, mariners llançant les xarxes. Vigo és una criatura polièdrica i meravellosa. Una criatura que s'ha fet gran fins a arribar a l'edat adulta. Però no sempre ha estat així. La història que explicaré va succeir en un temps en què tot estava encara per fer. En un temps en què el mar i les muntanyes no tenien barreres. Imagina per un moment una ciutat qualsevol. Comença a treure'n edificis. Elimina'n l'Ajuntament, el teatre, les cases més imponents, les escultures modernes, els semàfors, els automòbils... Treu-ne tot el que pertany a aquest segle i també al segle passat. Substitueix aquells indrets on avui hi ha xalets a peu de platja per mar i sorra. Vés-ne traient tot el que és actual, peça a peça. Despulla-la fins a reduir-ho tot a essència. Allà, en aquell moment concret, és on comença aquesta història.

I

*On la narradora
planteja unes quantes
preguntes i un enigma*

El relat que em dispo a explicar té com un dels seus personatges principals l'escriptor Jules Verne, un home molt singular que generava gran expectació. Un autèntic aventurer amb fama de visionari. Els seus cercles afirmaven que posseïa la curiosa habilitat d'avançar-se a l'època en què vivia, escrivint novel·les en què apareixien sorprenents ginys encara sense inventar i fites històriques que l'ésser humà ni tan sols estava preparat per imaginar com a realitzables. Així, Verne va escriure una història sobre un viatge a la Lluna que s'iniciava a Florida. L'obra es titulava *De la Terra a la Lluna*, publicada l'any 1865. Cent tres anys després, l'*Apollo VIII* va enviar la primera expedició a la Lluna, que va partir precisament des de Florida. Però aquella no va ser l'única vegada que el famós novel·lista va aconseguir anticipar-se a la seva època. Ho va fer altres cops, com quan va dissenyar l'impressionant *Nautilus*, el submarí capaç de mantenir-se de forma indefinida sota l'aigua i de creuar el

casquet polar avançant sota el gel sense immutar-se, com una prodigiosa balena metàl·lica. A bord del *Nautilus*, el capità Nemo va emprendre les 20.000 *llegües de viatge submarí*. Verne va començar a escriure aquesta obra el 1866. Hauria de passar gairebé un segle perquè es construís el primer submarí autosuficient, gràcies a la tecnologia atòmica. D'aquesta forma, inventant en el seu univers literari ginys que encara no existien i avançant-se al seu temps, Verne va anar guanyant prestigi i fama de profeta. Com si tingués alguna mena de do endevinatori. Però tot allò poc tenia a veure amb la màgia. En realitat, aquest extravagant novel·lista vivia en l'època dels invents i del progrés tècnic i es passava la vida viatjant i investigant i es mantenia sempre al dia dels avenços científics d'Occident. Jules Verne era un home culte entregat a la literatura, la ciència i la tecnologia.

Curiosament, la ria de Vigo apareix en la seva novel·la *20.000 llegües de viatge submarí*. Però en el moment d'escriure-la, ell encara no havia visitat la ciutat. Així doncs, com és que l'autor va triar precisament la ciutat de Vigo com un dels escenaris de la popular novel·la? Van haver de passar encara uns quants anys perquè Verne visités Vigo per primer cop. Va ser el juny de 1878 i la versió oficial de l'arribada del novel·lista es va atribuir a la casualitat: una tempesta. Un fort temporal que va castigar la costa els havia obligat a aixoplugar-se al port de Vigo. El *Saint Michel* havia sortit de Nantes cap al Mediterrani.

Aquella travessia iniciada l'any 1878 era la primera que Verne feia a bord del *Saint Michel III*. Es tractava d'un vaixell híbrid. Funcionava com a vaixell de vapor. Però aquella embarcació de ferro de 38 tones i 33 metres d'eslora també podia navegar només amb el seu majestuós velam. L'arriba-

da del *Saint Michel* aquell mes de maig de 1878 va crear molta expectació. L'alta societat viguesa el va rebre amb el fervor i l'entusiasme que corresponien a un escriptor de fama mundial com ell. En aquell temps, Vigo era un punt neuràlgic. Cinc anys enrere, l'*Eastern Telegraph Company* s'havia instal·lat a la ciutat i havia estès el primer cable telegràfic submarí. D'aquesta manera, la ciutat es va convertir en una finestra oberta i va ser el lloc que facilitava la comunicació entre el continent europeu i la resta del món. Sota l'oceà, l'anomenat «cable anglès» connectava Vigo amb la Gran Bretanya i amb Portugal, des d'on partien altres cables cap a altres indrets del món. Així, gràcies al «cable anglès», es va crear tota una comunitat formada pels treballadors de la companyia britànica, que es van establir a Vigo i van apropar a la societat d'aquesta ciutat els seus costums, els seus esports i les seves begudes durant uns quants anys. A Vigo es barrejava la cultura gallega amb l'anglesa i arribaven abans que a cap altre punt de la Península el tennis, el futbol, la cervesa... La ciutat era un formiguer, una cassola bullint sense parar.

El dia 5 de juny de 1878, el *Saint Michel III*, capitanejat per Jules Verne, va atracar a Lisboa, des d'on va seguir la seva travessia. Però aquesta història no comença aquí. Aquesta història comença sis anys més tard, el 21 de maig de 1884, quan el *Saint Michel* va tornar a Vigo, aquesta vegada a causa d'una suposada avaria en la caldera.

Aquesta vegada, l'escriptor va recalar a la ciutat envoltat d'un halo de misteri, sense que ningú s'assabentés de la seva arribada. El seu imponent vaixell, com en la seva primera visita, havia iniciat el viatge a Nantes cap al Mediterrani. Seguint la línia de la costa atlàntica avançava cap al

sud, fins que una avaria en els tubs de la caldera va trastocar els plans del capità i de la resta de la tripulació, que es van veure obligats a atracar al port de Vigo. Aquesta va ser la versió oficial.

Tothom va creure aquesta versió i es va donar per fet que, efectivament, havia estat la casualitat la que havia portat Verne un altre cop a la ciutat. Ara, cent trenta anys més tard, em pregunto com pot ser que ningú no aprofundís en aquesta qüestió. Que ningú no plantequés el dubte. Que ningú no s'aturés ni uns minuts a pensar que les casualitats no existeixen. I menys una com aquesta.

Ara que hem arribat a aquest punt, és el moment de recapitular: Jules Verne va escriure *20.000 llegües de viatge submarí* l'any 1866, novel·la en què surt un submarí, artefacte absolutament revolucionari en aquella època. El primer submergible elèctric encara va trigar vint-i-dos anys a ser construït i el primer submergible autosuficient no va arribar fins gairebé un segle més tard. En aquesta obra, l'escriptor va triar la ria de Vigo com un dels seus escenaris, un lloc on no havia estat mai. No va ser fins a l'any 1878 quan Verne va visitar Vigo i ho va fer, segons la versió oficial, per pura coincidència, a causa d'una tempesta que l'obligà a recalar en aquesta badia. Sis anys més tard, el novel·lista va tornar a aquesta mateixa ciutat, aquest cop a causa d'una avaria del iot. Va tenir l'oportunitat de passejar pels carrers, de contemplar amb admiració aquella mateixa ria que havia descrit en la seva obra, de barrejar-se amb els gallecs i els anglesos, que feien d'aquest indret un conjunt exòtic en ple desenvolupament industrial.

Però, tot i el que explica la història, les coses no van succeir pas així. Jo conec la veritable raó que va portar Jules

Verne a Vigo. I també el motiu pel qual ell va trobar la manera que tot semblés una coincidència, un argument que ningú no va gosar qüestionar durant més d'un segle. Més de cent trenta anys de silenci, en els quals no hi va haver cap persona que s'atrevisís a descobrir l'inquietant i meravellós secret que amaga la ciutat de Vigo i que va atraure l'excèntric novel·lista, que no va parar fins a corroborar que les seves sospites eren certes.